

ANALELE ȘTIINȚIFICE ALE UNIVERSITĂȚII „AL. I. CUZA” IAȘI

Tom L III, s. II – c , Geografie 2007

Profesorul IOAN STĂNESCU – la a 70-a aniversare

Născut la 18 februarie 1936 în satul-comună Pătrăuți, județul Suceava, a avut o copilărie plină de privațiuni, generate de pierderea prematură a tatălui și de greutatea casnică ale mamei rămasă cu doi copii în condițiile dificile ale celui de al doilea război mondial și ale cumplitei secete care i-a urmat. După Școala Generală de 7 ani (1943 – 1951) din satul natal și Liceul “Ștefan cel Mare” din Suceava (1951 – 1955), urmează cursurile Facultății de Geologie-Geografie, Secția Geografie, a Universității “Al.I.Cuza” din Iași, pe care a absolvit-o în iulie 1959.

Datorită rezultatelor obținute și seriozității în muncă a fost reținut din toamna aceluiași an (1959) între cadrele didactice ale Catedrei de Geografie ca preparator (1959 – 1960) și avansat succesiv șef de laborator (1960 – 1962), asistent (1962 – 1967), șef de lucrări (1967 – 1991), conferențiar (1991 – 1997), profesor din 1997 până în 2003, anul pensionării pentru limită de vârstă, dar menținut cu statut de profesor asociat până în 2005 când se retrage din motive de sănătate. Într-adevăr i se depistează complicații cardiovasculare ce au necesitat una dintre cele mai riscante operații de cord. A rezistat, considerându-se “nou născut”, iar noi, colegii ne bucurăm de o reușită în care nici medicii nu mai credeau. Merită să menționăm cu satisfacție că, pe parcursul celor 45 de ani de carieră universitară, Domnul Stănescu a desfășurat o activitate didactică și științifică ce conferă cinstire lui și geografiei românești.

Activitatea didactică i s-a potrivit la nivel de vocație, date fiind structura sa psihică uman-atașabilă și reale aptitudini pedagogice. A predat cu plăcere cursuri și/sau a condus seminarii și lucrări practice din cele mai variate domenii ale geografiei fizice (geomorfologie, hidrologie, geoecologie – sisteme și modele în geografie, pedogeografie, geografia fizică a României) și ale metodologiei cercetărilor fizico-geografice, formându-și astfel o cultură geografică complexă, transmisă teoretic, geosistemic de la înălțimea catedrei universitare și concret, prin expresia sa în peisajul geografic, dovedită de lăudabila activitate științifică a Domniei-sale. Necesitățile de acoperire a disciplinelor didactice din planul de învățământ al catedrei l-au orientat mai mult spre hidrologie, pe care a onorat-o ideal prin perfectarea ei geografizare în ansamblul geosistemic planetar și căreia i-a dedicat și un curs (“Hidrologie”, publicat în anul 2000), primul din acest domeniu la universitatea ieșeană.

Studentii au văzut în Domnul Stănescu un profesor de aleasă ținută intelectuală, cu talent de vorbitor și un apropiat sfătuitor nu numai în orele de consultații, ci și ca îndrumător de an sau de grupă, de conducător de cerc științific, de metodist în practica pedagogică, de organizator și conducător al practicii de vară și altor aplicații practice de itinerar în țară și peste hotare (R. Moldova, Ucraina, Rusia), de conducător al multor lucrări de licență, de membru în numeroase comisii de examen, de masterat și de doctorat – încât putem afirma că a fost cadrul didactic cel mai prezent în viața studentescă. Mai mult, Domnia-sa a fost printre cei mai activi implicați în activitatea de îndrumare postuniversitară ca președinte sau membru în multiple comisii de titularizare în învățământ, în obținerea gradelor didactice, ca delegat al catedrei la

sesiuni științifice sau consfătuiri în cadrul Casei Corpului Didactic etc. Așadar, afirmația inițială privind calitățile și prestația didactică a D-lui prof. I. Stănescu are toată acoperirea.

Activitatea științifică este tot atât de multilateral geografică, cu deosebire pe linie de geomorfologie, hidrologie, climatologie și geografia mediului. Lor le-a dedicat peste 70 de apreciate lucrări de referință, constând în cărți, articole, recenzii și note publicate în prestigioase reviste de specialitate, plus numeroase colaborări la granturi și contracte de cercetare, îndeosebi în vederea amenajărilor și sistematizărilor teritoriale, încheiate cu diverse instituții beneficiare.

În geomorfologie, Domnia-sa a abordat (singur sau în colaborare) cu deosebire relieful și/sau procesele de degradare ale versanților din unități variate ale Moldovei (Masivul Dragomirna, Masivul Ceahlău, Coasta Burla-Botoșani, vatra și împrejurimile orașului Botoșani, teritoriul comunelor Strunga și Belcești – județul Iași), indicându-se totodată și măsurile de prevenire sau de combatere ale manifestărilor geomorfologice cu efect negativ în economie și ocrotirea mediului ambiant. Atrage atenția și o abordare nouă, de astă dată de natură fundamentală, cu privire la prezența în Podișul Moldovei a unor “microstructuri cutate” de tipul involuțiilor și crioturbațiilor pe seama unor argile montmorillonitice gonflabile, intercalate în marnele sarmațiene, pe care le consideră, de la caz la caz, fie ca efect al măririi volumului lor prin hidratare, urmat de procesele criogene periglaciare de tipul permafrostului din ultima parte a Pleistocenului, situație posibilă pe terenuri cvasiorizontale, fie pe seama unor alunecări de strate, situație posibilă pe versanți, combătând însă categoric, și credem într-un total justificat, ipoteza unor accidente tectonice locale, emisă de unii cercetători anteriori.

În climatologie, s-a implicat inițial drept colaborator la lucrarea rămasă reper pentru această parte a țării “*Unitățile și subunitățile climatice în partea de est a R.S.R.*” (1960), după care a abordat, fundamental sau aplicativ, aspecte climatice locale și regionale în vederea sistematizării și dezvoltării economice durabile.

Această complexă formațiune fizico-geografică i-a permis profesorului și cercetătorului Ioan Stănescu să abordeze cu competența necesară probleme cognitive și metodologice privind *peisajul geografic*, în fond obiectul concret de studiu al geografiei. Este domeniul care l-a impus definitiv în galeria oamenilor de știință prin două articole de orientare teoretică și metodologică, plus teza de doctorat a Domniei-sale ca model de geografie peisagistică aplicată la o subunitate teritorială, respectiv la Masivul Ceahlău. Astfel, în “Nuanțele calitative ale peisajului determinate de acțiunile antropice” (1974), analizează pe de o parte rolul societății umane în evoluția peisajului natural terestru, pe de o parte rezultatul acestei intervenții antropice în peisaj, respectiv peisajul “derivat”, în cadrul căruia Domnia-sa distinge trei stadii evolutive: **echilibrat, culturalizat și degradat**, stadii care, chiar dacă pot suscita discuții asupra termenilor aleși, există ca realitate obiectivă, iar în “*Considération géographiques concernant le rapport entre l'environnement et le paysage terrestre*” (1982) autorul consideră mediul înconjurător ca fiind părți din peisajul terestru în care omul poate viețui și lucra în condițiile oferite de natura locului și de propriile sale acțiuni. În acest sens distinge următoarea ierarhie a categoriilor de mediu: 1) **mediul real**, respectiv partea din peisajul terestru locuită de om; el poate fi subvizat în a) intim (locuința proprie), b) apropiat (tipul de așezare umană: sat, oraș etc) și c) îndepărtat (terenul aferent cu resursele economice); 2) **mediul virtual** (posibil),

partea din peisajul terestru favorabilă vieții dar neutilizată încă; 3) **mediul inaccesibil** (imposibil locuirii permanente de către om în condițiile naturale și tehnologice actuale).

Articolul este însoțit de două originale scheme structurale ale ambiantului (environnementului), una privind locul acestuia în raport cu peisajul natural și alta privind sensul evoluției calitativ-ecologice a peisajului terestru sub influența omului.

“Masivul Ceahlău – Studiu fizico-geografic” (1980) a constituit concretizarea activității de cercetare fundamentală și aplicativă a Domnului profesor Ioan Stănescu. Premers de aspectele unifactoriale, grupate în trei categorii: factori suport (morfolitologici), factori energo-determinatori (climatici, antropici) și factori reactivi (apă, vegetație, animale, soluri), Masivul Ceahlău este prezentat ca un unicat, recomandat de autor prin alcătuirea sa geologico-structurală atât de personală, silueta sa geomorfologică dominant – punct de belvedere pentru întreaga Moldovă și de feeric loc al răsăritului de Soare, rețeaua sa hidrografică radiar-divergentă, colectată de văile adânci de la poale ce îl izolează în spațiul mesei flișului est-carpatic de care aparține, clasică etajare bio-pedo-climatică de la cea a pădurilor de amestec de pe dreapta marginală, prin cea a pădurilor de conifere de pe abrupturile conglomeratice centrale, până la pajiștile subalpine ale platourilor înalte. Fiecare asemenea etaj este evidențiat de autor prin specificul său zonal altitudinal, dar și prin particularitățile sale locale impuse de rocă, relief și de multiplele interferențe cu zonele învecinate, traduse prin peisaje de o varietate tipologică impresionantă și de o frumusețe pe măsură, admirabil intuite de autor și redată atât înțelegerii oamenilor de știință cât și publicului amator de drumeție, Ceahlăul fiind pe merit recomandat de Domnia-sa ca o vastă “rezervație naturală” și o veritabilă “școală” de cercetare științifică și de educație estetică. Desigur, fiecare dintre aspectele particulare ca și peisajele rezultate din interacțiunea lor sistemică poartă amprenta originalității induse de autor și merită reliefată, însă decența respectării spațiului atribuit unor astfel de prezentări ne obligă a ne limita la evidențierea aceloră cu caracter pregnant novator.

O primă trăsătură ce se degajă din parcurgerea acestei cărți este metodologia complet diferită, originală de structurare a studiului. Domnia-sa pornește nu de la componentele mediului geografic spre peisajul actual ca expresie a complementării și interferenței acestor componente factoriale, ci invers, de la peisaj ca rezultantă constructivă și funcțională concretă, urmărit în retrospectiva constituirii sale spațio-temporale până la nuanțele calitative actuale (cu potențialul lor de valorificare științifică și economică) și chiar în perspectiva dezvoltării acestora prin măduri raționale de valorificare în condițiile protecției mediului prin evitarea dezechilibrelor. Este o demonstrare a unui nou mod, deductiv, de interpretare, bine conceput și condus de autor, care a surprins nepregătiți pe unii cînfrăși la vremea respectivă.

O reușită a lucrării o constituie logica tratării evoluției paleogeografice, cu etapele ce s-au succedat de la : a) a construirii treptate a uscatului din sedimente detritice, predominant conglomeratice (cu blocuri calcare) depuse în geosinclinalul flișului est-carpatic sub forma unui “paleopiemont” (o interpretare originală, dar într-un totu veridică ca poziție la marginea uscatului vestic), paleopiemont format, cutat și exodat treptat în timpul ciclului orogenic alpin sub forma cunoscutelor pânze de șariaj corespondente flișului intern (pânzele de Ceahlău și de Teleajen) și flișului extern (pânzele de Audia și de Tarcău); b) cea a individualizării masivului în cadrul zonei flișului, în Sarmațian și Pliocen, odată cu formarea văilor (Bistrița cu Bistricioara și Bicaz) care îl delimitează și cu intensă modelare subaeriană până la apropierea de înfățișarea actuală,

continuată cu ³⁾ etapa difinitivării peisajului actual, când datorită orogenezei valahice, Ceahlăul își atinge înălțimea maximă și deci etajarea bio-pedo-climatică cuaternară a Pleistocenului. Desigur acest film evolutiv nu diferă esențial de cel comun, stabilit pe baze geologice, al întregii zone de fliș din această parte a Carpaților, dar atrage atenția exprimarea plastică, captivantă a viziunii evolutive a autorului și îndeosebi prezența stivei groase de grohotișuri cimentate (conglomerate) din constituția celei mai mari părți a Ceahlăului, stivă ce l-a condus spre ideea, justificată după noi, a realizării acelui paleopiemont în condiții identice cu formarea piemontului sarmato-pliocen de la exteriorul Carpaților Orientali.

Cât privește modelarea celor două trepte mari ale Ceahlăului, cea joasă, periferică (în jur de 1200m) și cea a platourilor înalte (la cca 1800m), Domnul Stănescu are motivate rețineri față de interpretările anterioare. Dacă pentru treapta inferioară, grefată pe roci mai friabile marno-grezoase extraconglomeratice, admite o posibilă nivelare subaeriană, fragmentată ulterior de pâraiele radier-divergente în culmi secundare, pentru platourile superioare consideră că influenței structurale larg sinclinoriale i se suprapune o modelare crio-nivală, corespondentă fazelor glaciare din Cuaternarul inferior (Pleistocen). Deși este convins că atunci partea înaltă a ceahlăului intră în aria zăpezilor perene, ea nu a fost supusă modelării glaciare propriu-zise, întrucât vânturile puternice razante cu suprafața platoului și lipsa unor condiții morfologice pentru acumularea zăpezilor perene n-au permis formarea ghețurilor. Singurele urme care atestă prezența unei precare modelări nivo-glaciare sunt, după, autor, cele două cuvette lacustre colmate de pe platoul superior) la cca 1800m altitudine). Prezența treptelor netede superioare mărginite de abrupturi în retragere, sunt efectul unor procese de crio-pedimentație. În Postglaciari (Holocen), procesele crio-nivale se atenuează în favoarea extinderii proceselor fluvio-torențiale, concomitent cu instalarea vegetației forestiere în faze ce se succed în timp: faza pinului, a molidului cu stejăriș mixt, a carpenului, a bradului și a fagului, ajungându-se treptat la actuala zonare altitudinală.

Lucrarea sa finalizată cu o amplă, modernă și originală analiză a peisajului actual al Ceahlăului, cu subdiviziunile sale tipologice (zonale, azonale și “deviate” antropice) și cu potențialul său științific și utilitar (îndeosebi turistic).

O mai recentă și importantă contribuție a Domnului Stănescu a fost cea privitoare la Podișul Bârladului, o reușită sinteză fizico-geografică în vederea valorificării sale social-economice, inclusă în volumul IV de “Geografia României” (1992).

Pentru activitatea desfășurată în promovarea și modernizarea geografiei românești, pentru firea sa echilibrată, onestă și nepărtinitoare, profesorul și cercetătorul Ioan Stănescu a fost cooptat ca “Expert evaluator al proiectelor de cercetare în cadrul Consiliului Național al Cercetării Științifice din Învățământul Superior (CNCSIS) – București, în perioada 1998 – 2002, de care s-a achitat cu superlative aprecieri. De aceleași aprecieri s-a bucurat și pentru funcțiile de secretar sau vicepreședinte al Societății de Geografie din România – Filiala Iași.

Acum, la împlinirea frumoasei vârste de 70 ani, colegii și cele 40 promoții de absolvenți ai geografiei ieșene, bucuroși de restabilirea sănătății îndrăgितului profesor și temerarului cercetător Ioan Stănescu, îi urează “Mulți ani” de viață în deplină putere de muncă pentru realizarea îndrăznețelor proiecte pe care le are în studiu.